

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถสูงด้านวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงผลฐานวิธี จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามพบว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเยาวชนที่มีความสามารถสูงด้านวิทยาศาสตร์มีความคาดหวังจากการเข้าร่วมกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ที่จะได้รู้ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคือคาดหวังความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเนื้อหาสาระทางวิทยาศาสตร์ในระดับสูงกว่าเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียน ในส่วนของความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์นั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ากิจกรรมหรือบริการของแหล่งเรียนรู้เป็นการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่สนุกกว่าในห้องเรียน และเป็นการส่งเสริมให้ได้เรียนรู้จากความต้องการหรือความสนใจของตนเองอย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยด้านวิทยาศาสตร์และแหล่งเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์สะท้อนความคิดเห็นถึงสถานภาพของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยด้านวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยว่ามีปรากฏทั้งแบบที่ไม่ได้อยู่ในระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสนใจของตนเอง หรือฝังตัวอยู่ในหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามที่ถูกกำหนดไว้หรือตามที่มีผู้คอยให้คำแนะนำปรึกษา การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับเด็กกลุ่มที่มีความสามารถสูงด้านวิทยาศาสตร์นั้นคือการกระตุ้นให้เกิดการใฝ่เรียนใฝ่รู้ตระหนักรู้ในกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ เน้นเรื่องกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง และสร้างพื้นที่และโอกาสให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้มีประสบการณ์ด้านงานวิจัยและพัฒนา โดยให้เด็กทำในสิ่งที่ท้าทายความสามารถ ด้วยบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุก น่าสนใจ และให้เกิดการนำไปใช้ได้ต่อไป

ปัญหาสำคัญของการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์มีหลายประการแตกต่างกันไปตามสถานภาพขององค์กร ความพร้อมในทรัพยากรด้านต่าง ๆ และกลยุทธ์การบริหารจัดการ รวมถึงวิธีคิด ความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้จัด การขาดบุคลากรที่เป็นนักวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ การถ่ายทอดหรือสื่อสารวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ในส่วนของแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้นั้น ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมด้วยความชัดเจนในเป้าหมายการพัฒนาทักษะต่างๆ การเชื่อมโยงบุคลากรด้านวิจัยและด้านวิทยาศาสตร์ การเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในหลักสูตรมากขึ้น การสร้างความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยทั้งในเชิงความรู้ บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ และนักศึกษา โดยกระจายแหล่งเรียนรู้ไปยังระดับภูมิภาคและจังหวัดให้มากยิ่งขึ้น ทั้งแหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้นและที่มีอยู่ตามธรรมชาติ การฝึกอบรมครูในเรื่องของทักษะวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น โดยกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ต้องร่วมกันทำงานกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งใน

ภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งหน่วยงานด้านการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ ให้เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง
ตลอดจนการสร้างความร่วมมือและกระตุ้นภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ประกอบการและสื่อมวลชน